

สรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม
และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

บทที่ 4

สรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

การดำเนินงานโครงการอ่างเก็บน้ำลำน้ำชีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดชัยภูมิ อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ จะถูกนำมาพิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ผลกระทบดังกล่าวอยู่ในระดับที่ไม่เกินมาตรฐานที่กำหนดไว้ และให้อยู่ในระดับที่ประชาชนในท้องถิ่นยอมรับได้ รวมทั้งจัดทำแผนส่งเสริมผลประโยชน์ต่าง ๆ ของโครงการให้เพิ่มพูนมากขึ้นเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด การกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการอ่างเก็บน้ำลำน้ำชีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดชัยภูมิ พิจารณาจากผลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามที่ระบุในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อควบคุมให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อีกทั้งเพื่อควบคุม ป้องกัน และแก้ไขสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเสนอให้มีการดำเนินการทั้งในระยะก่อสร้างและดำเนินการตามความจำเป็นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อติดตามตรวจสอบประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นน้อยที่สุดจนถึงไม่มีปัญหาเกิดขึ้นเลย ซึ่งครอบคลุมปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 4 รายการหลัก ได้แก่ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต พบว่าโดยรวมโครงการฯ ได้มีการปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดทั้งนี้สามารถพิจารณาปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามที่เสนอในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) ดังนี้

สรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม

1. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพภูมิประเทศ กรมชลประทาน โดยสำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดใหญ่ที่ 6 ดำเนินการก่อสร้างห้วยงานและอาคารประกอบ ในพื้นที่ที่กั้นเขตไว้ จำนวนพื้นที่ 845-1-08 ไร่ เพื่อจำกัดพื้นที่ในการก่อสร้างโครงการ โดยหลีกเลี่ยงการรบกวนพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้องเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศให้มากที่สุด

สภาพภูมิอากาศและอุทกนิยมิวิทยา กรมชลประทาน โดยศูนย์อุทกวิทยาชลประทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในปี 2568 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอุทกนิยมิวิทยา จากสถานีบริเวณพื้นที่โครงการ จำนวน 1 สถานี คือ สถานี E.32A แม่น้ำชี บ้านหนองอ้อ อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ เพื่อเก็บข้อมูลปริมาณน้ำฝน รายวัน รายเดือน รายปี เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตลอดระยะก่อสร้าง และนำข้อมูลมาวางแผนงานก่อสร้างให้เป็นไปในแนวทางการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากช่วงฤดูฝน

ทรัพยากรดินและดินเค็ม กรมชลประทาน ได้มีการกำหนดมาตรการกับผู้รับเหมาก่อสร้างในเรื่องการวางแผนการก่อสร้างโดยหลีกเลี่ยงงานขุดเปิดหน้าดินในช่วงฤดูฝน และปฏิบัติตามแบบก่อสร้างอย่างเคร่งครัด รวมทั้งทำการปรับหน้าดินเฉพาะพื้นที่ที่ดำเนินการก่อสร้างได้เพื่อลดการชะล้างของดินตลอดการดำเนินงาน โดยทางกรมชลประทานจะมีการติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอและเคร่งครัด ในส่วนของมาตรการปลูกหญ้าแฝกบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเพื่อลดการชะล้างตะกอน ปัจจุบันยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ

เนื่องจากโครงการอยู่ระหว่างการก่อสร้างเขื่อนหัวงาน อาคารระบายน้ำล้น และอาคารส่งน้ำชลประทาน ซึ่งยังไม่มี การเก็บกักน้ำ สำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ก่อสร้าง ได้มีการกำหนดจุดตั้งที่พักคนงาน ลานจอดรถบรรทุก และพื้นที่เก็บ กองวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ภายในเขตพื้นที่โครงการเท่านั้น เพื่อป้องกันผลกระทบต่อดินในบริเวณพื้นที่ข้างเคียงที่ไม่ เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันที่พักคนงานบางส่วนมีการจัดตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการ ซึ่งกรมชลประทานยังคง กำกับดูแลให้มีการรักษาความสะอาดและถูกสุขลักษณะตามมาตรการที่กำหนด

สำหรับประเด็นด้านดินเค็ม กรมชลประทานโดยสำนักบริหารโครงการ ได้ดำเนินการศึกษา ความเหมาะสมของระบบชลประทานควบคู่ไปกับการศึกษาการแพร่กระจายของดินเค็ม ตามข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) เพื่อประเมินแนวโน้มและวางแผนทางป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก การกระจายตัวของความเค็มในอนาคต โดยปัจจุบันผลการศึกษาดังกล่าวกำลังอยู่ในกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อ จัดทำรายงานสรุปและนำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) ต่อไป

ธรณีวิทยาและการเกิดแผ่นดินไหว กรมชลประทาน ได้มีการดำเนินการปรับปรุงฐานราก เพื่อเพิ่มความมั่นคงและแข็งแรงในชั้นหินและลดการรั่วซึมของน้ำบริเวณฐานราก ในปี 2568 โดยการอัดฉีด ปูนซีเมนต์ (Cement Grouting) และการอัดฉีดโคลนผง (Bentonite Grouting)

แหล่งวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง กรมชลประทาน ได้มีการกำหนดมาตรการกับผู้รับเหมาก่อสร้าง ในเรื่องการป้องกันและลดผลกระทบตามมาตรการฯ ด้านคมนาคมขนส่งต้องมีการฉีดน้ำ บริเวณพื้นที่ก่อสร้างและ ถนนทางเข้าออกพื้นที่ก่อสร้างอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เพื่อลดฝุ่นจากการก่อสร้าง และการขนส่งวัสดุในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ รวมทั้งจำกัดความเร็วของรถขนส่งให้ไม่เกิน 40 กม./ชม. บนถนนที่ผ่านชุมชน และไม่เกิน 80 กม./ชม. ในพื้นที่ทั่วไป โดยกรมชลประทานจะมีการติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอและเคร่งครัด

การกัดเซาะและการตกตะกอน กรมชลประทาน ดำเนินการก่อสร้างตามหลักวิศวกรรม เพื่อไม่ให้พื้นที่ก่อสร้างเกิดดินถล่มหรือพังทลาย อีกทั้ง หลีกเลี่ยงการขุดเปิดหน้าดินในช่วงฤดูฝน เพื่อป้องกันไม่ ให้เกิดการชะล้างตะกอนลงสู่แหล่งน้ำ

อุทกวิทยาน้ำผิวดิน ปัจจุบันกรมชลประทานอยู่ระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างเขื่อนหัว งานและอาคารประกอบ ซึ่งยังไม่มีกิจกรรมที่ดำเนินการปิดกั้นหรือส่งผลกระทบโดยตรงต่อการไหลของน้ำในลำน้ำ ซี อย่างไรก็ตาม หากเข้าสู่ขั้นตอนการก่อสร้างภายในลำน้ำ กรมชลประทานได้กำหนดแผนการดำเนินงานให้จำกัด อยู่เฉพาะในช่วงฤดูแล้งเท่านั้น เพื่อลดผลกระทบต่ออุทกวิทยาของพื้นที่ และในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปิดกั้นลำ น้ำ จะมีการใช้ประโยชน์จากอาคารท่อน้ำชลประทานทำหน้าที่เป็นทางผันน้ำชั่วคราว เพื่อระบายน้ำลงสู่ด้าน ท้ายน้ำอย่างต่อเนื่องและป้องกันปัญหาอุทกภัยในพื้นที่เหนือน้ำหรือบริเวณบ่อก่อสร้าง

นอกจากนี้ กรมชลประทานยังได้กำชับให้ผู้รับเหมาก่อสร้างดำเนินการตามมาตรการ ป้องกันและแก้ไขผลกระทบอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการบริหารจัดการวัสดุจากการขุด ได้แก่ ดินและหิน บริเวณ ตัวเขื่อน แนวอาคารส่งน้ำชลประทาน และอาคารระบายน้ำล้น โดยวัสดุที่ขุดได้ในปัจจุบันถูกจัดเก็บไว้ในพื้นที่ ใกล้เคียงกับจุดก่อสร้าง เพื่อเตรียมนำกลับมาใช้ปรับพื้นที่ภายในบริเวณโครงการทั้งหมด และนำดินหรือหิน บางส่วนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาใช้ในการถมตัวเขื่อนต่อไป ทั้งนี้ โครงการได้มีการก่อสร้างท่อลอดบริเวณทางน้ำ ธรรมชาติเพื่อป้องกันปัญหาการกัดเซาะทางน้ำ และกำจัดเศษวัสดุจากการก่อสร้างมิให้ตกลงสู่ลำน้ำเพื่อป้องกัน การตื้นเขินและการสะสมของตะกอนหน้าเขื่อนในอนาคต

คุณภาพน้ำผิวดิน กรมชลประทานได้กำกับดูแลและประสานงานให้ผู้รับเหมาก่อสร้างดำเนิน มาตรการป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพน้ำอย่างเคร่งครัด โดยจัดให้มีระบบสุขาภิบาลเบื้องต้นที่ถูกต้องภายในพื้นที่ โครงการ มีการติดตั้งบ่อเกรอะและบ่อซึมเพื่อรองรับน้ำเสียจากห้องส้วมโดยเฉพาะ พร้อมทั้งติดตั้งบ่อดักไขมันเพื่อกรอง

ไขมันจากน้ำทิ้งห้องครัว นอกจากนี้ ยังได้จัดเตรียมถังขยะแบบมีฝาปิดมิดชิดกระจายตามจุดต่าง ๆ ทั่วบริเวณพื้นที่ก่อสร้างและที่พักคนงาน เพื่อรวบรวมขยะมูลฝอยไปกำจัดอย่างถูกต้องและป้องกันการทิ้งขยะลงสู่แหล่งน้ำในด้านการจัดการน้ำมันและสารหล่อลื่น กรมชลประทานกำหนดมาตรการให้ผู้รับเหมาออกแบบระบบป้องกันการรั่วไหลของน้ำมันลงสู่แหล่งน้ำอย่างรัดกุม โดยจัดสร้างโรงเรือนซ่อมบำรุงเครื่องจักรแบบมีหลังคาคลุมเพื่อป้องกันน้ำฝนชะล้างคราบน้ำมันสำหรับน้ำมันเครื่องที่ผ่านการใช้งานแล้ว จะมีการจัดเก็บในภาชนะที่เหมาะสมและนำไปกำจัดตามวิธีการที่มาตรฐานกำหนด นอกจากนี้ เพื่อลดความเสี่ยงจากการชะล้างวัสดุก่อสร้างลงสู่ลำน้ำ โครงการได้กำหนดพื้นที่กอว์สตุให้อยู่ภายในเขตพื้นที่ก่อสร้างและมีระยะห่างจากตลิ่งแม่น้ำชีมากกว่า 20 เมตร เพื่อรักษาคุณภาพน้ำในลำน้ำชีให้เป็นไปตามมาตรฐานตลอดระยะเวลาก่อสร้าง

2. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ

ทรัพยากรป่าไม้ กรมชลประทาน ร่วมกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลงพื้นที่สำรวจพื้นที่แก่งยางป่า ซึ่งจะต้องแก่งยางป่าในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ จำนวน 6,745 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา โดยในปี 2565 ดำเนินการแก่งยางป่า และโค่นล้มต้นไม้ จำนวน 3,376 ไร่ และในปี 2566 ดำเนินการแก่งยางป่า และโค่นล้มต้นไม้ จำนวน 3,369.70 ไร่ นอกจากนี้ ต้นไม้ทุกต้นที่ตัดออกได้มีการตีตรา ขึ้นทะเบียน และขนออกไปใช้ประโยชน์ และทำการแปรรูป ทั้งนี้ ได้ดำเนินการแก่งยางป่า และโค่นล้มต้นไม้แล้วเสร็จตั้งแต่ปี 2566 ก่อนการเก็บกักน้ำ จึงไม่ก่อให้เกิดภาวะเน่าเสียของน้ำในอ่างเก็บน้ำ อีกทั้ง ได้ร่วมมือกับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 กรมป่าไม้ ในการสำรวจพื้นที่วางแผนเข้าดำเนินงานร่วมกันดูแล ป้องกัน และเฝ้าระวัง ระหว่างการดำเนินการทำไม้ออกและแก่งยางป่า เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยรอบพื้นที่โครงการ

สถานภาพการบุกรุกทำลายป่า กรมชลประทาน ร่วมมือกับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 กรมป่าไม้ ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ และบทลงโทษต่อพนักงานและคนงานที่เข้าไป/ตัดไม้ โดยทางกรมป่าไม้ จะมีการจัดเจ้าหน้าที่ลาดตระเวนพื้นที่ป่าไม้รอบอ่างเก็บน้ำ และพื้นที่ปลูกป่าฟื้นฟูเพื่อป้องกันรักษาไม้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันได้มีการทำแผนการปักหลักแนวเขตพื้นที่อ่างเก็บน้ำ โดยดำเนินการสำรวจกันเขตหวงห้ามและพื้นที่น้ำท่วม โดยแบ่งแยกประเภทพื้นที่อย่างชัดเจนแล้วเสร็จ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563

ทรัพยากรสัตว์ป่า กรมชลประทานได้ดำเนินมาตรการเพื่อลดผลกระทบต่อแหล่งอาศัย และพื้นที่หากินของสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจสภาพพื้นที่โดยรอบโครงการและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่าส่วนใหญ่มีสภาพเป็นพื้นที่ชุมชนและเกษตรกรรม ซึ่งส่งผลให้ไม่พบสัตว์ป่าที่สำคัญอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กรมชลประทานยังคงกำกับดูแลกิจกรรมการก่อสร้างอย่างเข้มงวด โดยควบคุมการตัดฟันต้นไม้ใหญ่และการแก่งยางพรรณพืชให้จำกัดอยู่เฉพาะภายในขอบเขตพื้นที่น้ำท่วมที่ระดับเก็บกักปกติเท่านั้น ซึ่งมีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 6,745 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา ทั้งนี้ ในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 โครงการได้ดำเนินการแก่งยางป่า โค่นล้มต้นไม้ และกำจัดวัชพืชรวมถึงไม้ขนาดเล็กออกจากบริเวณพื้นที่น้ำท่วมทั้งหมดเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

สิ่งมีชีวิตในน้ำ กรมชลประทาน ได้มีการดำเนินกิจกรรมงานดินและงานฐานรากของอ่างเก็บน้ำ ในช่วงฤดูแล้งและในพื้นที่บ่อก่อสร้างเพื่อลดการกัดเซาะ และลดการชะล้างพังทลายที่จะเกิดขึ้น และมีการกำหนดมาตรการกับผู้รับเหมาก่อสร้างในเรื่องการจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น เพื่อรองรับน้ำจากห้องส้วม ลานซักล้าง ห้องครัว และที่พักโดยไม่ปล่อยสู่แหล่งน้ำโดยตรง และจัดเตรียมถังขยะกระจายตามบริเวณต่าง ๆ และควบคุมคนงานทิ้งขยะหรือของเสียใด ๆ ลงลำน้ำชี อีกทั้ง ได้ร่วมมือกับกรมประมง ดำเนินการควบคุม ป้องกัน ปราบปราม จับกุม ผู้ที่ทำการประมงผิดกฎหมาย ควบคุมกับการอบรมให้ความรู้ด้านการทำประมง และด้านกฎหมาย ให้แก่ประชาชน บริเวณโครงการ เพื่อการอนุรักษ์พ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำในลำน้ำชี

ระบบนิเวศของพื้นที่ กรมชลประทาน ได้ดำเนินการก่อสร้างในบริเวณที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้พื้นที่จากกรมป่าไม้ และพื้นที่ที่มีการจ่ายค่าชดเชยที่ดินและทรัพย์สินแล้ว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต่าง ๆ นอกเหนือที่กำหนดไว้

3. คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

ระบบชลประทานและเกษตรกรรม ปัจจุบัน กรมชลประทานอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างเขื่อนหัวงาน และยังไม่มีการก่อสร้างระบบชลประทาน ดังนั้น จึงยังไม่มีวัสดุก่อสร้างกีดขวางในลำน้ำ ทั้งนี้ คาดว่า จะเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานได้ในปี 2570 – 2573

การใช้น้ำ กรมชลประทาน โดยโครงการชลประทานชัยภูมิ ดำเนินการแผนการบริหารการใช้น้ำ เพื่อจัดตั้งองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำตั้งแต่ระยะก่อสร้าง เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถเตรียมความพร้อมและวางแผนสำหรับการใช้น้ำได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้ง ยังดำเนินการก่อสร้างโครงการไม่แล้วเสร็จ และยังไม่มีการเก็บกักน้ำ ดังนั้น จึงยังไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของเกษตรกร

การระบายน้ำและการบรรเทาน้ำท่วม ปัจจุบัน กรมชลประทานอยู่ระหว่างการก่อสร้างเขื่อนหัวงาน และยังไม่มีการก่อสร้างระบบชลประทาน เนื่องจากติดปัญหาเรื่องการจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้แก่ราษฎรในพื้นที่บริเวณหัวงาน โดยข้อมูล ณ วันที่ 15 กันยายน 2568 งานก่อสร้างอาคารท่อน้ำลงลำน้ำเดิม มีแผนงานสะสม 100.00% ผลงานสะสม 98.128% ซึ่งช้ากว่าแผน 1.872% และยังไม่มีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางในลำน้ำชี จึงยังไม่ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังบริเวณพื้นที่ด้านเหนือน้ำและบ่อก่อสร้าง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน กรมชลประทาน ได้ดำเนินการจ่ายค่าชดเชยที่ดิน ตั้งแต่ปี 2563-ปัจจุบัน โดยดำเนินการจ่ายค่าที่ดินแล้ว 2,199 แปลง ค่าร้อยละ 2,689 ราย เนื้อที่ 11,849-0-38.10 ไร่ คงเหลือที่ต้องจ่ายอีก 945 แปลง เนื้อที่ 3,622-3-32.9 ไร่ คาดว่าจะดำเนินการจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้แล้วเสร็จภายในปี 2568 ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 จะเป็นการจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการจัดสรรที่ดินแปลงอพยพ

การใช้ประโยชน์จากป่า ดำเนินการตามมาตรการด้านทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

พลังงานและไฟฟ้า กรมชลประทาน ได้มีการจัดเตรียมเครื่องปั่นไฟฟ้าสำรองในพื้นที่ก่อสร้าง และพื้นที่พักคนงาน เพื่อสามารถดำเนินการก่อสร้างหรือดำเนินกิจกรรมที่ใช้ไฟฟ้าในพื้นที่ที่พักคนงานได้ หากเกิดกรณีกระแสไฟฟ้าตกหรือดับ

การคมนาคมขนส่ง กรมชลประทาน ได้มีการควบคุมความเร็วของการขุดขั้วรถบรรทุกวัสดุ – อุปกรณ์ ไม่ให้เกิน 40 กม./ชม. เพื่อให้เกิดความปลอดภัย และลดอุบัติเหตุ รวมถึงมีการจัดทำป้ายสัญลักษณ์การจราจร บ้ายบอกทางเขตก่อสร้างอย่างชัดเจน และมีแผนดำเนินการก่อสร้างถนนทดแทนน้ำท่วม อาคารท่อนลอด และสะพาน

การจัดการน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล กรมชลประทาน ได้ดำเนินการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียของบ้านพักคนงาน และในส่วนของอาคารสำนักงานแล้ว

การจัดการขยะมูลฝอย กรมชลประทาน ได้มีการจัดเตรียมภาชนะรองรับมูลฝอยตามจุดต่าง ๆ เพื่อรองรับขยะมูลฝอยที่เกิดจากคนงาน สำนักงานชั่วคราว และได้ประสานขอความร่วมมือให้องค์การบริหารส่วนตำบลชีบน เป็นผู้รวบรวมขยะเพื่อนำไปกำจัด 1 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อป้องกันขยะตกค้าง ซึ่งจะเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของแมลงวัน และส่งกลิ่นเป็นต้นน้ำรำคาญแก่ชุมชน และสำนักงานต่าง

4. คุณค่าคุณภาพชีวิต

สภาพเศรษฐกิจและสังคม กรมชลประทาน ได้ดำเนินการจัดประชุมชี้แจงชาวบ้านตามแผนการประชาสัมพันธ์โครงการและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการอ่างเก็บน้ำลำน้ำชีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปทราบ อีกทั้ง ร่วมกับการพัฒนาชุมชน ดำเนินงานแผนการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้ครัวเรือนผู้ได้รับผลกระทบมีอาชีพเสริม และรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ กำหนดให้ผู้รับเหมาดำเนินการจ้างแรงงานในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน กรมชลประทาน ได้ดำเนินการจัดประชุมชี้แจงชาวบ้านเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าการก่อสร้างโครงการ รวมถึงรับฟังข้อห่วงกังวลข้อคิดเห็นของชาวบ้านตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหา

การชดเชยทรัพย์สินและการตั้งถิ่นฐานใหม่ กรมชลประทาน ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการด้านชดเชยทรัพย์สิน บริเวณที่จะก่อสร้างระบบส่งน้ำและอาคารประกอบของพื้นที่ชลประทาน ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเรื่องการชดเชยทรัพย์สินและการตั้งถิ่นฐานใหม่ และมีการประชาสัมพันธ์การจ่ายค่าร้อยละยี่สิบค่าชดเชยที่ดินและทรัพย์สินของโครงการอย่างทั่วถึงเพื่อให้ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการทราบ และได้แจ้งรายละเอียดในเรื่องของอัตราค่าชดเชยแก่ราษฎร รวมทั้งกำหนดเวลาในการจ่ายเงินค่าร้อยละยี่สิบ และค่าชดเชย

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ กรมชลประทาน ร่วมมือกับกรมควบคุมโรค ดำเนินการสำรวจอัตราความชุกโรคหนองพยาธิในประชาชนและสัตว์รังโรค (สุนัข แมว วัว ควาย) อัตราการติดเชื้อตัวอ่อนพยาธิใบไม้ในโฮสต์กึ่งกลาง ได้แก่ หอยน้ำจืด และปลาน้ำจืดเกล็ดขาว และพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่เสี่ยงต่อการติดโรคหนองพยาธิในพื้นที่ผลกระทบของโครงการอ่างเก็บน้ำลำน้ำชีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดชัยภูมิ และดำเนินการติดตามการเฝ้าระวังโรคติดต่ออันตรายโดยแมลง เพื่อเฝ้าระวังการเกิดโรคและการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออันตราย โดยเฉพาะโรคที่มีอยู่เป็นพาหะ เช่น โรคไข้เลือดออกและโรคมาลาเรีย โดยจะดำเนินการปีเว้นปี ซึ่งในปี 2568 ไม่ได้มีการดำเนินงานดังกล่าว

การท่องเที่ยว กีฬา แหล่งนันทนาการ และสุนทรียภาพ กรมชลประทาน ดำเนินการก่อสร้างเฉพาะในพื้นที่ที่กำหนดแสดงแนวเขตก่อสร้าง และได้มีการจัดทำป้ายสัญลักษณ์แสดงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน นอกจากนี้ ดำเนินการจัดทำลานคอนกรีตเอนกประสงค์ เพื่อเป็นจุดพักผ่อนหย่อนใจ และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณถนนทางเข้าโครงการอ่างเก็บน้ำลำน้ำชีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดชัยภูมิ โดยทำการปลูกต้นไม้ตามแนวถนนทั้ง 2 ข้างทาง เป็นระยะทาง 3.2 กิโลเมตร เพื่อเพิ่มความร่มรื่นและความสวยงามให้กับผู้ที่สัญจรผ่านไปมา

แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ กรมชลประทาน ดำเนินการแผนงานตรวจสอบแหล่งโบราณคดีในพื้นที่โครงการ โดยการสำรวจข้อมูลทางโบราณคดี ในรัศมี 10 กิโลเมตร ผลจากการตรวจสอบแหล่งโบราณคดี และแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ พบว่า ไม่ปรากฏแหล่งโบราณคดี และโบราณสถาน แต่พบแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ จำนวน 10 วัด ที่จะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ทั้งนี้ พบว่า มีจำนวน 9 วัด มีระยะห่างจากขอบเขตพื้นที่อ่างเก็บน้ำมากกว่า 100 เมตร จึงไม่ส่งผลกระทบต่อการถูกน้ำท่วม แต่มีเพียงวัดละหานค่าย ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ จึงจะส่งผลกระทบต่อการถูกน้ำท่วม ซึ่งทางกรมชลประทานได้ดำเนินการจ่ายค่าชดเชยที่ดินวัดละหานค่ายเรียบร้อยแล้ว แต่ไม่มีการดำเนินการก่อสร้างวัดทดแทนให้กับวัดละหานค่าย

สรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

1. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ธรณีวิทยาและการเกิดแผ่นดินไหว กรมชลประทาน ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบประสิทธิภาพของการอัดฉีดน้ำปุ๋ยโดยการทดสอบการรั่วซึมของน้ำแบบลูยอง (Lugeon Test) อีกทั้ง มีแผนการติดตั้งเครื่องมือวัดระดับน้ำใต้ดิน (Piezometer) บริเวณฐานรากเขื่อน ที่สามารถติดตามการรั่วซึมของน้ำได้ โดยจะเริ่มดำเนินการในปี 2569

แหล่งวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง กรมชลประทาน ได้มีการควบคุมการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านการขนส่งวัสดุก่อสร้างอย่างเคร่งครัด

อุทกวิทยาน้ำผิวดิน กรมชลประทาน มีการดำเนินการแผนการติดตามตรวจสอบสภาพอุทกนิเวศวิทยา และอุทกวิทยาน้ำผิวดิน ติดตามปริมาณน้ำท่า จากสถานีวัดน้ำท่า ได้แก่ สถานี E.32A แม่น้ำชี (บริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำ) และสถานี E.5 แม่น้ำชี (บริเวณท้ายเขื่อน) เพื่อนำมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำท่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำท่าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ในปี 2566 ทางสำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดใหญ่ที่ 6 ได้มีการติดตั้งสถานีโทรมาตรตรวจวัดระดับน้ำเหนือน้ำกลางน้ำ และท้ายน้ำแล้วเสร็จ เพื่อตรวจวัดระดับน้ำอีกทางด้วย

คุณภาพน้ำผิวดิน กรมชลประทาน ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำผิวดิน ปีละ 3 ครั้ง จำนวน 4 สถานี เพื่อเฝ้าระวังและติดตามการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำผิวดินโดยตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง ทั้งนี้ ในปี 2568 ผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำผิวดิน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ยกเว้น ค่าของแข็งแขวนลอย (SS) ค่าออกซิเจนละลาย (DO) และค่าเหล็ก (Fe) ในบางสถานี

อุทกธรณีวิทยาและคุณภาพน้ำใต้ดิน กรมชลประทาน ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำใต้ดิน ปีละ 3 ครั้ง จำนวน 4 สถานี เพื่อเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ และระดับน้ำในบ่อน้ำของชุมชน โดยตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่สำรวจบริเวณจุดเก็บตัวอย่างน้ำใต้ดินตามที่ระบุในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ หรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง โครงการพัฒนาลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ เมื่อปี 2555 พบว่า สถานีที่ 1 ต.ห้วยแย้ อ.หนองบัวระเหว ชาวบ้านไม่ใช้ประโยชน์จากบ่อนั้นแล้ว จึงทำให้คันโยกชำรุด ไม่สามารถเก็บตัวอย่างน้ำได้ แต่อีก 3 สถานี ยังสามารถเก็บตัวอย่างได้ ได้ โดยตั้งแต่ปี 2567 เป็นต้นมา ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ จำนวน 3 สถานี ซึ่งสอดคล้องตามที่ระบุไว้ในมาตรการ และในปี 2568 ผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำใต้ดิน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำใต้ดินและมาตรฐานคุณภาพน้ำบาดาลที่ใช้ในการบริโภค ยกเว้น ค่าจุลินทรีย์ทั้งหมด โคลิฟอร์มแบคทีเรียทั้งหมด และ *E.coli* ในบางสถานี

2. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ

ทรัพยากรป่าไม้ กรมชลประทาน ร่วมกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ จัดทำแผนการทำไม้ออก และแผ้วถางป่า ตั้งแต่ปี 2565-2566 โดยได้ดำเนินการแผ้วถางป่า โคนล้มต้นไม้ ถางกำจัดวัชพืช ตัดไม้ขนาดเล็กออก จากบริเวณพื้นที่น้ำท่วมทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว จำนวน 6,745 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา

สิ่งมีชีวิตในน้ำ กรมชลประทาน ร่วมกับกรมประมง ดำเนินการติดตามตรวจสอบด้านนิเวศวิทยาทางน้ำและทรัพยากรประมง เพื่อดำเนินการติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศในน้ำ ลำน้ำชีตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง จำนวน 5 จุด โดยเก็บตัวอย่าง จำนวน 2 ครั้งต่อปี ช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน

ดำเนินการเก็บตัวอย่างปลา แพลงก์ตอนพืช แพลงก์ตอนสัตว์ และสัตว์หน้าดิน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ต้นน้ำอ่างเก็บน้ำพื้นที่อ่างเก็บน้ำ และพื้นที่ท้ายอ่างเก็บน้ำ

3. คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

ระบบชลประทานและเกษตรกรรม กรมชลประทาน สามารถก่อสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ของบริเวณหัวงานได้ แต่ในส่วนจากระบบชลประทานนั้นจะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อจะมีการศึกษาข้อมูลการแพร่กระจายของดินเค็มแล้วเสร็จ ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการศึกษาคความเหมาะสมของระบบชลประทาน เพื่อจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) คาดว่าจะเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานได้ในปี 2570-2573

การระบายน้ำและการบรรเทาน้ำท่วม กรมชลประทาน ดำเนินการติดตามตรวจสอบระดับน้ำด้านเหนือเขื่อน (สถานี E.32A) และด้านท้ายเขื่อน (สถานี E.5) เพื่อนำมาวิเคราะห์ปริมาณน้ำนองที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ทางสำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดใหญ่ที่ 6 ได้มีการติดตั้งสถานีโทรมาตรวัดระดับน้ำเหนือน้ำกลางน้ำ ท้ายน้ำ แล้วเสร็จในปี 2566

การจัดการน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล กรมชลประทานได้ดำเนินการบริหารจัดการน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ในระยะก่อสร้างอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยปัจจุบันได้ดำเนินการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียสำหรับอาคารสำนักงานและบ้านพักคนงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งประกอบด้วยการจัดทำบ่อเกรอะและบ่อซึมเพื่อรองรับน้ำเสียจากห้องสุขา พร้อมทั้งติดตั้งบ่อดักไขมันสำหรับบำบัดน้ำทิ้งจากห้องครัว นอกจากการควบคุมที่ต้นทางแล้ว กรมชลประทานยังได้ดำเนินแผนปฏิบัติการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินในลำน้ำชีอย่างเคร่งครัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการตรวจวัดค่าการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (Total Coliform Bacteria) เพื่อประเมินระดับการปนเปื้อนจากธรรมชาติ และกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (Fecal Coliform Bacteria) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดหลักของการปนเปื้อนจากสิ่งขับถ่ายของคนและสัตว์ สำหรับจุดตรวจวัดสำคัญที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการประกอบด้วย 2 สถานีหลัก คือ สถานี SW1 (ลำน้ำชีบริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำ ตำบลห้วยแย้) และสถานี SW2 (สะพานข้ามแม่น้ำชี ตำบลห้วยแย้ อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและวิเคราะห์แนวโน้มของคุณภาพน้ำอย่างใกล้ชิด ให้มั่นใจว่ากิจกรรมการก่อสร้างจะไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางน้ำและการใช้น้ำของชุมชนในพื้นที่

4. คุณค่าคุณภาพชีวิต

สภาพเศรษฐกิจและสังคม กรมชลประทาน ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสำรวจสภาพความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ รายได้ รวมถึงทัศนคติความคิดเห็นและพึงพอใจของการได้รับค่าชดเชยของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียที่ดินทำกิน โดยใช้แบบสอบถามหากพบว่ามีปัญหาจะมีการให้ความช่วยเหลือแก้ไขทันทีเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งในปี 2568 ดำเนินการสำรวจจำนวน 352 ครัวเรือน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำฯ ในพื้นที่อ่างเก็บน้ำจะมีผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน 164 ครัวเรือน โดยมีการดำเนินการตามแผนการจ่ายค่าชดเชยทรัพย์สินตามมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเรื่องการชดเชยทรัพย์สินและการตั้งถิ่นฐานใหม่ โดยทางกรมชลประทาน จะมีการติดตามตรวจสอบการจ่ายค่าชดเชยที่ดินและทรัพย์สินให้เป็นไปตามแผนงาน ทั้งนี้ ปัจจุบันดำเนินการจ่ายไปแล้วเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 3,204,410,527.42 บาท และคาดว่าจะดำเนินการจ่ายค่าชดเชยที่ดินแก่ราษฎรให้แล้วเสร็จภายในปี 2568

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ กรมชลประทาน ร่วมมือกับกรมควบคุมโรค เพื่อติดตามและเฝ้าระวังด้านสาธารณสุขที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยดำเนินการติดตามและการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของหนองพวยได้แก่ การสำรวจอัตราความชุกโรคหนองพวยในประชาชน สัตว์รังโรค และพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่เสี่ยงต่อการติดโรคหนองพวยในพื้นที่ผลกระทบ รวมทั้งเฝ้าระวังการเกิดโรค และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อมาโดยแมลงโดยเฉพาะโรคที่มีุงเป็นพาหะ เช่น โรคไข้เลือดออกและโรคมาลาเรีย โดยดำเนินการปีเว้นปี ซึ่งในปี 2568 ไม่ได้มีการดำเนินงานตามแผนงานดังกล่าว

แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ กรมชลประทาน ร่วมมือกับกรมศิลปากร ดำเนินการติดตามตรวจสอบแหล่งโบราณคดีในพื้นที่โครงการ โดยการสำรวจข้อมูลทางโบราณคดี ในรัศมี 10 กิโลเมตร จากการตรวจสอบแหล่งโบราณคดี และแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ไม่ปรากฏแหล่งโบราณคดี และโบราณสถานแต่อย่างใด แต่พบแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ จำนวน 10 แหล่ง ที่จะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ทั้งนี้ ผลการสำรวจพบว่าในพื้นที่โดยรอบ และรายชื่อวัดทั้ง 10 วัด ดังกล่าว พบโบราณวัตถุที่เป็นลักษณะพื้นถิ่น คือ พระพุทธรูปไม้ ศิลปะแบบพื้นบ้าน จำนวน 2 องค์ ปัจจุบันได้เก็บรักษาไว้ที่อุโบสถวัดโพธิ์ชัยศรี เพื่อรักษาไว้เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ทั้งนี้ กรมชลประทานยังคงมีมาตรการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง หากมีการตรวจพบโบราณวัตถุหรือร่องรอยทางโบราณคดีเพิ่มเติมในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง จะประสานงานแจ้งกรมศิลปากรหรือสำนักศิลปากรในพื้นที่เพื่อเข้ามาดำเนินการตามขั้นตอนทางโบราณคดีอย่างเคร่งครัดในทันที